

УДК 929І.КРИП'ЯКЕВИЧ:[94:32:364.46](477)

DOI: 10.33402/ukr.2022-36-160-179

Микола ЛИТВИН

*доктор історичних наук, професор
завідувач відділу «Центр дослідження українсько-польських відносин»
Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1010-2329>
e-mail: lytvynmr@gmail.com*

Тамара ЛИТВИН

*кандидат історичних наук
науковий співробітник відділу рукописів
Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3900-3175>
e-mail: lytvyn.tamara@gmail.com*

ІВАН КРИП'ЯКЕВИЧ У НАУЦІ, ПОЛІТИЦІ, ПОВСЯКДЕННІ

Проаналізовано наукову та громадську діяльність, повсякденне життя і побут видатного історика, академіка АН УРСР Івана Крип'якевича, який у радянську добу очолював важливу соціогуманітарну установу – Інститут суспільних наук АН УРСР, де науковці досліджували історію та культуру, етнолінгвістичні процеси західного регіону. Узагальнено основний доробок вченого з історії княжої і козацької діб, військової історії України. Показано родинне оточення вченого – працю та зацікавлення його дружини й двох синів, краєзнавчі подорожі в Карпати, околицями Львова, Жовкви та Рогатина. Встановлено, що вчений цікавився класичною музикою і фольклором, природним середовищем львівських парків. Висвітлено його співпрацю з фотографами, колекціонерами екслібрисів, громадськими діячами на ниві дослідження й збереження пам'яток історії, культури та природи рідного краю. Показано доброзичливу атмосферу, яку створював директор Інституту суспільних наук у колективі, де організовувалися сатиричні вечори і творчі зустрічі з письменниками Львова.

Зазначено, що керівник установи був зорієнтований на формування в установі відчуття дружної творчої сім'ї, атмосфери доброзичливості, шанобливого ставлення до співробітника незалежно від звань і посад, реалізуючи працю не примусовими методами, а логікою вчинків. Простежено, що у принципових питаннях львівський історик завжди мав свою позицію і послідовно її відстоював, був вірним фахові й намагався зробити корисне для науки, народу, родини.

Узагальнено наукові студії та спогади сучасників Івана Крип'якевича: істориків – Олександра Домбровського, Миколи Андрусяка, Омеляна Прицака, Ярослава Дашкевича, Ярослава Ісаєвича, Феодосія Стебля, Олега Купчинського, Івана Бутича, Миколи Ковальського, Ореста Мацюка, філологів – Романа Кирчіва, Марії Вальо, Лева

Полюги, Уляни Єдлінської, Лідії Коць-Григорчук, Дмитра Гринчишина, Богдани Криси, а також представників родини – сина Романа, невістки Лесі Крип'якевич-Цегельської, племінниці Лукії Крип'якевич-Лукомської та ін.

Ключові слова: Іван Крип'якевич, наука, історія, культура, політика, родина, побут.

Перший науковий вишкіл Іван Крип'якевич пройшов у групі історії та географії філософського факультету Університету ім. цесаря Франца I у Львові, де прослухав лекції істориків Михайла Грушевського, Людвіка Фінкеля (Ludwik Finkel), Броніслава Дембінського (Bronisław Dembiński), Шимона Ашкеназі (Szymon Askenazy), Станіслава Закшевського (Stanisław Zakrzewski), психолога Казімежа Твардовського (Kazimierz Twardowski), географа Степана Рудницького, філологів Кирила Студинського й Олександра Колесси, мистецтвознавця Яна Боллоз-Антоневича (Jan Bołoz-Antoniewicz). Там же 1911 р. захистив докторат на тему «Козаччина і Баторієві вольності».

Разом із Михайлом Грушевським, Іваном Франком, Федором Вовком, Степаном Рудницьким молодий історик творив інтелектуальне середовище Наукового товариства ім. Шевченка (НТШ): був членом етнографічної, бібліотечної, правничої, історико-мистецької, історико-джерелознавчої комісій, співзасновником бібліографічної і музейної комісій, головою Комісії старої історії України та Комісії Музею воєнно-історичних пам'яток, заступником голови Комісії нової історії України, редактором «Записок» історичної секції НТШ¹. Водночас Всеукраїнська академія наук залучала його до науково-дослідної кафедри історії України, комісій – археографічної та Західної України, укладання біографічного словника діячів України². Вчений завжди залюбки працював в архівах та бібліотеках Львова, Києва, Кракова, Варшави, Москви³, вів ділове листування з багатьма спеціалістами-гуманітаріями – істориками, архівістами, краєзнавцями, книгознавцями, колекціонерами.

Водночас зазначимо, що велика міждисциплінарна наукова спадщина І. Крип'якевича досі комплексно не узагальнена. Щоправда, є добротні нариси Ярослава Дашкевича та Ярослава Ісаєвича про наукову спадщину Крип'якевича як історика України, представника консервативно-державницької школи, кращого учня Михайла Грушевського⁴. Однак, на відміну від свого вчителя, він намагався

¹ Домбровський О. Традиції школи М. Грушевського у Львівському НТШ в 30-х роках. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Львів, 2001. Вип. 8: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. С. 557–561; Андрусак М. Іван Крип'якевич. *Там само*. С. 573–577; Романів О. Іван Крип'якевич і Наукове товариство ім. Шевченка. *Там само*. С. 931–933.

² Рубльов О. Іван Петрович. До історії співпраці Івана Крип'якевича з установами ВУАН. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Львів, 2001. Вип. 8: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. С. 748–764; Стеблій Ф. Збірник *Західна Україна – нездійснений проєкт* М. Грушевського й І. Крип'якевича. *Там само*. С. 765–778.

³ Бутич І. Дещо про співробітництво І. П. Крип'якевича з архівними установами України. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Львів, 2001. Вип. 8: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. С. 636–640.

⁴ Дашкевич Я. Іван Крип'якевич – історик консервативно-державницької школи. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Львів, 2001. Вип. 8: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. С. 715–729; Ісаєвич Я. Іван Крип'якевич (25.VI.1886). *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Вип. 28: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. С. 517–519; Ісаєвич Я. Видатний історик Львова. *Там само*. С. 513–516.

довести, що історія України-Русі – це не лише історія самого народу, а й літопис боротьби за здійснення найвищих політичних прагнень, утілених у власній державі.

Доробок ученого-медієвіста неодноразово актуалізували Ярослав Ісаєвич, Володимир Грабовецький, Леонтій Войтович, Володимир Александрович, Володимир Пришляк та ін.⁵. Дослідники відзначили об'єктивний аналіз І. Крип'якевича внутрішньої і зовнішньої політики Галицько-Волинської держави, особливості формування війська княжої доби, яке складалося з важкоозброєного лицарства – дружини та народного ополчення – воїв. Учений довів, що княжа дружина організовувалася за зразком варязьких військових відділів. Він вважав, що до кінця Х ст. варяги становили її основу. За І. Крип'якевичем уже в IX ст. свої дружини мали не тільки князі, а й бояри. Вчений реконструював елементи структури й реорганізації війська та флоту княжої доби, розповів про морські походи, які висвітлює чіткіше серед усіх тогочасних істориків. Щоправда, не приділив уваги військовим реформам короля Данила, які стали важливим етапом розвитку військової справи тієї доби.

Мета публікації – показати на новому джерельному матеріалі не лише наукову, а й громадсько-політичну діяльність, повсякденні турботи відомого українського історика, академіка АН УРСР, дійсного члена Наукового товариства імені Шевченка у Львові Івана Крип'якевича (1886–1967).

Не втратили цінності праці історика, присвячені запорозькому козацтву та геополітиці козацьких війн, у яких гармонійно розглянуто питання політичної і військової історії, чимало уваги приділено соціальній структурі, повсякденню населення, аналізу його національної самосвідомості, державотворчим потугам. Монографія «Богдан Хмельницький» (Київ, 1954, 564 с.) та археографічний збірник «Документи Богдана Хмельницького (1648–1657)» (Київ, 1961, 740 с.) до сих пір актуальні в українській та зарубіжній історіографії, незважаючи на певні ідеологеми й канонізовані тези тоталітарної доби («селянсько-козацькі війни», «селянсько-козацьке військо» тощо). Історик довів, що основу козацького війська становила піхота, озброєна вогнепальною зброєю, а пізніше – мушкетери. Поповнення козаків із селян було дуже незначним. І. Крип'якевич показав, що мобільна й добре організована козацька армія успішно воювала проти ординських, турецьких і московських військ, формування дунайських князівств, але не могла рівноцінно протистояти в регулярній польовій битві кращим європейським арміям (зокрема польській), піхота і кавалерія яких мали важке захисне озброєння.

Історик об'єктивно проаналізував окупаційну політику Росії у Галичині в роки Першої світової війни, актуалізував необхідність формування новітнього українського війська в добу Першої світової війни та Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР). За його участю сформовано концепцію фундаментальної «Історії українського війська» (1936). У цих та інших роботах І. Крип'якевича доведено, що державно-політичні потуги українського козацтва не канули в Лету, а трансформувалися у суспільно-політичній думці XVIII–XIX ст., державницьких

⁵ Войтович Л. «Черв'яни» у працях І. Крип'якевича (До питання про початок державності). *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Вип. 8: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. С. 818–822; Пришляк В. «Волинський повстанець». Маловідома стаття Івана Крип'якевича про Данила Братковського. *Там само*. С. 838–841.

змаганнях парамілітарних товариств «Січ», «Сокіл», «Пласт», мужності Легіону УСС (Українських січових стрільців) проти царської армії на Поділлі та Прикарпатті, боротьбі збройних сил УНР (Української Народної Республіки) й ЗУНР проти російської більшовицької експансії у Європу. Наукова та громадська діяльність І. Крип'якевича не тільки формували історичну свідомість, національну ідентичність поневоленого народу, а й спонукали до боротьби за державність України, соборність її земель. Узагальнюючи військово-історичний доробок І. Крип'якевича, молодий львівський дослідник Ярослав Кондрач визнав, що вчений розробив не лише наукову концепцію історії українського війська, а й став фундатором української військово-історичної школи⁶.

Багаторічну археографічну діяльність Крип'якевича проаналізували Орест Мацюк, Олег Купчинський, Інна Заболотна⁷. Книгознавчі зацікавлення вченого та його участь у бібліофільському русі розкрили Ярослав Ісаєвич, Галина Ковальчук, Тамара Литвин⁸.

Красназвачі праці (насамперед присвячені історії та культурі Львова) Івана Крип'якевича узагальнили Ярослав Ісаєвич, Остап Середа, Богдан Якимович, Микола Литвин⁹. У 1963–1965 рр. учений працював у Львівській обласній комісії для складання історії міст і сіл УРСР, надавав консультативну допомогу музеям Львова, Яремча, Косова, Умані¹⁰. Незважаючи на перестороги окремих керівників установи радянської доби, у відділі мовознавства інституту вдалося зберегти (серед шаф із різними лексикографічними картотеками) бібліографічну картотеку з історії міст і сіл України, яка, щоправда, потребує доупорядкування й наукового узагальнення.

⁶ Кондрач Я. Військово-історичні дослідження Івана Крип'якевича (1886–1967): автореф. дис. ... канд. іст. наук: 20.02.22 / МОН України, Нац. ун-т «Львівська політехніка». Львів, 2007. С. 10–19.

⁷ Мацюк О. Іван Крип'якевич – знавець і цінитель архівів. *Там само*. С. 948; Купчинський О. Іван Крип'якевич – дослідник спеціальних (допоміжних) історичних дисциплін. *Там само*. С. 945–947; Мороз І. Археографічна діяльність І. П. Крип'якевича. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Вип. 28: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві С. 399–431.

⁸ Ковальчук Г. І. П. Крип'якевич – завідувач відділу стародруків БАН УРСР. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Львів, 2001. Вип. 8: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. С. 801–802; Винар Л. Іван Крип'якевич як бібліограф. *Там само*. С. 890–895; Литвин Т. Книгознавчі зацікавлення Івана Крип'якевича. *Там само*. С. 920–924; Ковальчук Г. «Тимчасовий реєстр» І. П. Крип'якевича «Київські друки XVII–XVIII ст.». *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Вип. 28: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. С. 184–201.

⁹ У доробку І. Крип'якевича – цікаві красназвачі нариси про міста, містечка і окремі села Галичини, зокрема про Львів, Белз, Городок, Гримайлів, Звенигород, Буськ, Зборів, Жовква, Рогатин, Судову Вишню, Холм та ін. У домашньому архіві вченого є рукописи нарисів про окремі населені пункти Наддніпрянщини, зокрема Каховку. Див.: Середа О. До генези *Історичних проходів по Львову* І. Крип'якевича. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Львів, 2001. Вип. 8: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. С. 730–732; Якимович Б. До історії видань Івана Крип'якевича на початку 90-х років XX ст. (Спогад-есеї упорядника). *Там само*. С. 670–68; Львівська національна наукова бібліотека імені Василя Стефаника НАН України (ЛННБ ім. В. Стефаника). Відділ рукописів. Ф. 314 (Крип'якевич І. П.). Од. зб. 64, 76, 79, 120–121, 124.

¹⁰ ЛННБ ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. Ф. 314 (Крип'якевич І. П.). Од. зб. 329.

Релігієзнавчі публікації вченого підсумували Ігор Сковчиляс, Іван Паславський¹¹, мовознавчі – Дмитро Гринчишин, Ярослава Закревська, Лев Полюга, Уляна Єдлінська й ін.¹². Про літературознавчі інтереси історика згадували Богдана Криса, Роман Кирчів та ін.¹³. Філологів, без сумніву, зацікавить науковий звіт Олексі Горбача за наукову працю в 1942 р., а також зауваги історика на «Словник староукраїнської мови. Пробний зошит» (Київ, 1964), які зберігаються в архіві Івана Крип'якевича¹⁴. Великий корпус публікацій з історіографії та бібліографії вченого дослідили Микола Ковальський, Феодосій Стеблій, Інна Заболотна¹⁵.

Науково-організаційну працю Крип'якевича в Києві та Львові проаналізували Олександр Рубльов, Олександр Луцький¹⁶. Родинне дерево Крип'якевичів реконструювали Роман і

Львів, район Підзамче,
серпень 1959 р. Іван Крип'якевич. Фото
Юліана Дороша

¹¹ Сковчиляс І. Греко-Католицька Церква в дослідженнях Івана Крип'якевича (На прикладі матеріалів генеральних візитацій Львівської єпархії XVIII ст.). *Там само*. С. 829–833; Паславський І. Іван Крип'якевич про основи українського світогляду. *Там само*. С. 834–837.

¹² Полюга Л. Іван Крип'якевич – людина і вчений – як символ для молоді. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Львів, 2001. Вип. 8: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. С. 628–629; Єдлінська У. Професор Іван Крип'якевич – мій незабутній натхненник і порадник. *Там само*. С. 630–632; Коць-Григорчук Л. Були з нами. *Там само*. С. 633–635.

¹³ Криса Б. Історія української літератури в *Історії України* Івана Крип'якевича. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Львів, 2001. Вип. 8: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. С. 886–889; Кирчів Р. Магія імені вченого. *Там само*. С. 618–623.

¹⁴ ЛННБ ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. Ф. 314 (Крип'якевич І. П.). Од. зб. 159, 234.

¹⁵ Ковальський М. Лекційний курс Івана Крип'якевича з української історіографії. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Вип. 28: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. С. 842–862; Стеблій Ф. Курс лекцій Івана Крип'якевича з української історіографії у Львівському таємному університеті (1920–1923 рр.). *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Вип. 28: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. С. 510–512; Заболотна І. Історіографія вивчення життя та наукової спадщини І. П. Крип'якевича (станом на 2009 р.). *Там само*. С. 454–467.

¹⁶ Рубльов О. З листування Івана Крип'якевича з київськими колегами (1958–1959 рр.). *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Львів, 2001. Вип. 8: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. С. 473–499; Луцький О. Науково-організаційна і педагогічна діяльність І. П. Крип'якевича у вересні 1939 – червні 1941 рр. *Там само*. С. 783–789.

Леся Крип'якевичі, о. Михайло Димид, Ярослав Дашкевич, Євген Гладишевський, Олег Романів та ін.¹⁷.

Відзначимо також, що чекає узагальнень картографічна творчість ученого. Нагадаємо, що в архіві історика збереглися десятки картосхем, які він підготував власноруч. Серед них: «Українська держава за княжих часів», «Подорож Володимира Мономаха», «Галичина за Ростиславовичів», «Адміністративний поділ українських земель на переломі XVI–XVII ст.», «Татарські походи XVI–XVII ст.», «Українська держава за Богдана Хмельницького», «Церкви XVI ст.», «Західний кордон Галичини», «Українська шляхта. Землеволодіння XVI ст.», «Торгівля Львова XVII ст.» та ін.¹⁸. Частина картографічного доробку історика так і неопублікована.

Чекає дослідників інтерпретація етнографічних студій ученого, зокрема під час його праці над підготовкою «Етнографічного атласу матеріальної культури західних областей УРСР» у Львівському етнографічному музеї АН УРСР (1946–1948). Йдеться передовсім про авторське бачення предмета й завдань етнографічної науки, аналіз рукописів статей про різьбярство, гончарство, гутне виробництво, народне житло, клімат Прикарпаття, бібліографію етнографії західного регіону України¹⁹. Не втратили наукового значення студії вченого про західні «етнографічні границі» України²⁰.

Як свідчать документи, І. Крип'якевич не завжди заангажовувався у політику, однак життя під чужинецькою займанщиною нерідко втягувало юнака, а згодом зрілого вченого, у вир підступного суспільно-політичного життя регіону та країни. У лавах «Академічної громади» студент брав участь у демонстраціях за Український університет і навіть відбув арешт із сотнею побратимів за вивіщення у вікні закладу синьо-жовтого прапора; збирав кошти на відкриття української школи імені короля Данила; підтримував суспільно-культурні заходи «Просвіти». Тоді ж налагодив товариські стосунки з майбутніми політиками Василем Панейком, Осипом Назаруком, Володимиром Левицьким, Федором Заморою та ін.²¹.

У роки Першої світової війни, як свідчать студії Івана Патера, історик вступив до позапартійного Союзу визволення України (СВУ), який доручив йому 1915 р. керівництво Бюро культурної помочі для українського населення Волині та Холмщини. За участю Івана Крип'якевича, Михайла Галуцинського, Степана Томашівського на місці російських державних, земських і церковних навчальних закладів

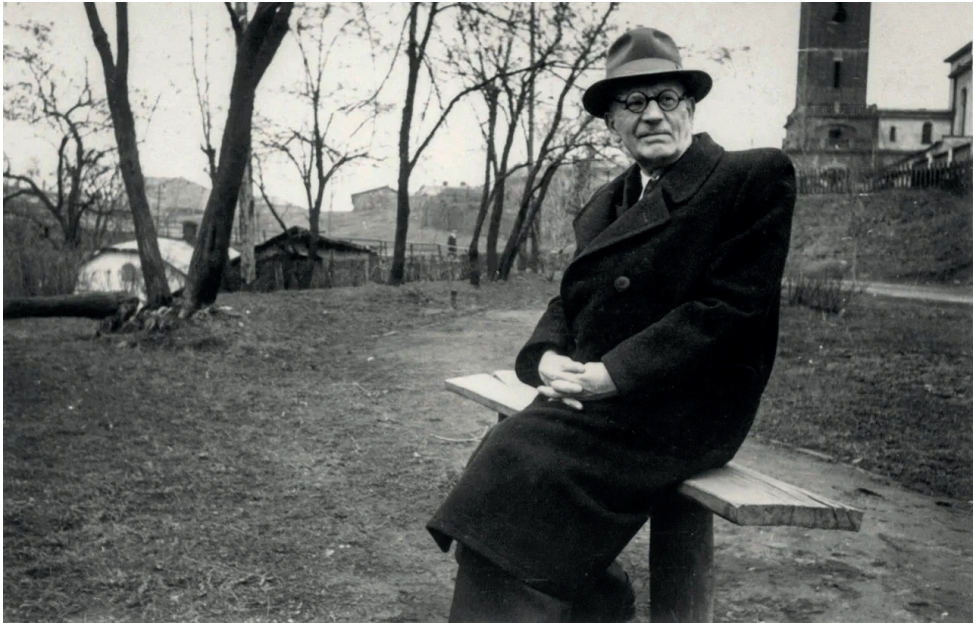
¹⁷ Крип'якевич-Цегельська Л. Чоловіки роду Крип'якевичів. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Вип. 28: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. С. 332–336; Димид М. Родина Крип'якевичів. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Львів, 2001. Вип. 8: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. С. 943–945; Кирчів Р. Магія імені вченого. *Там само*. С. 618–623; Дашкевич Я. Петро Богдан Крип'якевич. Канва спогадів. *Там само*. С. 695–698; Гладишевський Є. Петро Богдан Іванович Крип'якевич – видатний український кристалохімік. *Там само*. С. 691–694; Романів О. Роман Крип'якевич. Слово про друга. *Там само*. С. 702–703.

¹⁸ ЛННБ ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. Ф. 314 (Крип'якевич І. П.). Од. зб. 360, 372.

¹⁹ Там само. Од. зб. 233, 240, 329.

²⁰ Там само. Од. зб. 360, 367, 372.

²¹ Крип'якевич І. Спогади. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Львів, 2001. Вип. 8: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. С. 93–96.

*Львів, Личаків, квітень 1960 р. Іван Крип'якевич.
Світлина Юліана Дороша*

творили українські школи, а серед населення поширювали релігійні, художні та науково-історичні книги, організовували Шевченківські вечори²².

Вчений вітав проголошення ЗУНР, її злуку з УНР, однак критикував еміграційний уряд Євгена Петрушевича за його інколи самостійну й неузгоджену з урядом Симона Петлюри зовнішню політику²³. Про підготовку та вибух Першолистопадового повстання 1918 р., ймовірно, дізнався у Києві, де саме надавав експертно-аналітичну допомогу Міністерству закордонних справ (МЗС) Української держави гетьмана Павла Скоропадського²⁴. Як «знатока етнографічних відносин» (вислів Мирона Кордуби), спеціаліста з історичної географії та українсько-польських відносин, доброго знавця польської мови уряд УНР за пропозицією Степана Витвицького залучив історика в листопаді 1919 р. до своєї дипломатичної місії у Варшаві²⁵. Власне на одному із грудневих засідань місії І. Крип'якевич проголосував проти можливого «відступлення» Волині та Галичини Польщі²⁶.

²² Патер І. Діяльність Івана Крип'якевича в Союзі Визволення України. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Львів, 2001. Вип. 8: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. С. 267–305.

²³ Бортняк Н. З листування Івана Крип'якевича та С. Томашівського (червень 1922 – червень 1930 рр.). *Там само*. С. 395–415.

²⁴ Кордуба М. Щоденник 1918–1925. Львів, 2021. С. 89

²⁵ Sojusz Piłsudski – Petlura. Dokumenty i materiały / red. J. Pisuliński, W. Skalski. Warszawa; Kijów, 2020. S. 168–169.

²⁶ Кордуба М. Щоденник 1918–1925. С. 289, 294.

Влітку 1920 р. І. Крип'якевичу довірено посаду референта з питань Волині та Холмщини Львівської делегації Української Національної Ради. На початку 1920-х років він недовго перебував у лавах Української народно-трудової партії, обирався до Міжпартійної ради, яка експертувала політичні події в Галичині та Наддніпрянщині, діаспорі. 3 червня 1921 р. виступив на Міжпартійному з'їзді у Львові (Музей Ставропігійського інституту), де схарактеризував складне суспільно-політичне становище на Волині, Холмщині та Підляшші «під окупацією Польщі», запропонувавши політикам різних партій прийняти відповідну резолюцію²⁷. Одним із дорадників Івана Крип'якевича в зовнішньополітичних питаннях був старший колега, дипломат ЗУНР і голова історико-філософської секції НТШ Мирон Кордуба (Крип'якевич виконував обов'язки секретаря). Утім, учений згодом відійшов від політичної діяльності, яка, напевно, перешкоджала його педагогічній та науковій праці. 9 лютого 1923 р. у листі до старшого колеги Степана Томашівського, який мав досвід зовнішньополітичної діяльності в місіях ЗУНР, І. Крип'якевич із болем занотував: «В так званій політиці переживаємо внутрішню кризу ... Загальне вражіння – несмак. Я якийсь час був при політично-організаційній роботі, тепер разом з гуртком співтоваришів (так званою колегією референтів Національної Ради) уступили з цієї безплідної “політики” і вертаємося до культурної праці ... Потрібний тепер момент деякої політичної пасивності, щоби взятися до творення культурних цінностей»²⁸. В іншому листі до колеги (2 січня 1923 р.) критикує політику еміграційного уряду ЗУНР і так коротко характеризує геополітичну реальність та перспективи відродження соборності України: «Наша праця повинна кермуватися такими фактами і перспективами: 1. “Самостійність Галичини” – це минушина; розв'язатися з ілюзіями, що залишилися по ній, треба по можливості тактовно, щоби не втратити морального капіталу. 2. Окупаційна теперешність – конечна планова, органічна праця; нема надій на облекшення обставин. 3. Східня майбутність – приготувитися до минучої стрічі з нею ... Наш організм вже акомодується до важких обставин»²⁹.

Документи засвідчують, що у час «узаконення» Радою послів інкорпорації Східної Галичини до відродженої Польщі вчений ще залишався у лавах Української народно-трудової партії. На її з'їзді (зала Музичного інституту ім. Лисенка у Львові) 21 травня 1923 р. Крип'якевича разом з іншими знаними діячами – Володимиром Децикевичем, Михайлом Галушинським, Володимиром Загайкевичем, Степаном Бараном, Ярославом Олесницьким (загалом 40 осіб) – обрано до керівного партійного органу – Тіснішого народного комітету³⁰. До Українського національно-демократичного об'єднання історик не вступив, хоча працював у редакції партійного органу «політика», який відстоював «реальну», тобто прагматичну, політику польсько-українського порозуміння, захищаючи реальні економічні й культурно-освітні

²⁷ Західно-Українська Народна Республіка. Документи і матеріали. Івано-Франківськ, 2005. Т. 3. Кн. 1. С. 332–333; Кордуба М. Щоденник 1918–1925. С. 331, 333, 413.

²⁸ Бортняк Н. З листування Івана Крип'якевича та С. Томашівського (червень 1922 – червень 1930 рр. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Вип. 8: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. С. 408.

²⁹ Там само. С. 404.

³⁰ Кугутяк М. Українська націонал-демократія 1918–1939. Київ; Івано-Франківськ, 2004. Т. 2. С. 296–302.

потреби населення. Членом редколегії журналу були добре знайомі йому інтелектуали Василь Панейко, Степан Томашівський, о. Тит Галущинський³¹.

Особливу цінність становлять просопографічні історико-мемуарні нариси вченого про громадсько-політичних діячів Галичини першої половини ХХ ст., провідників ЗУНР, функціонерів українських партій і кооперативних структур, які подано під рубрикою «Біографічний словник моїх знайомих». Судячи з паперу (листки з депутатського блокнота), вказані нариси написано в радянський час, що було дуже небезпечно. Насамперед виділимо біограми Олександра Барвінського, Лева Бачинського, Івана Боберського, В'ячеслава Будзиновського, Іллі Витановича, Дмитра Вітовського, Лева Ганкевича, Семена Горука, Володимира Дорошенка, Миколи Залізняка, Федора Замори, Василя Кучабського, Володимира Левицького, В'ячеслава Липинського, Остапа Макарушки, Григорія Микитея, Василя Мудрого, о. Тита Войнаровського. У цій когорті подано нариси про діячів культури, науки й освіти міжвоєнної доби – В'ячеслава Заїкіна, Миколи Вороного, Святослава Гординського, Богдана і Лева Лепких, Станіслава Людкевича, Осипа Маковея, Миколи Мочульського, Василя Пачовського³². Як відомо, творчість деяких митців міжвоєнної доби радянські функціонери трактували як «буржуазно-націоналістичну».

У час приєднання Західної України до УРСР знаного історика обрали делегатом Народних зборів Західної України, мандат якого допомагав йому бути впевненішим як на професорській посаді у Львівському університеті, так і на науковій ниві у Львівській філії Академії наук України³³. 1940 р. вченого рекомендували до обрання депутатом Львівської обласної ради. Квиток члена більшовицької партії він так і не взяв, на відміну від кількох його близьких колег, членів НТШ. У добу німецько-радянської війни, як свідчать розвідки Олександри Стасюк, Іван Петрович підтримував таємні контакти з діячами ОУН (Організації українських націоналістів), зокрема родиною крайового провідника Львівщини Дмитра Слюзара; ймовірно, дописував до підпільних видань; його історичні книги поширювалися серед підпільників ОУН і УПА (Української повстанської армії). Як секретар Наукового фонду при Українському центральному комітеті, І. Крип'якевич організовував допомогу біженцям зі Східної України³⁴. Після війни, зазнавши політичних цькувань компартійних органів, він зауважив одному з колег: «Якби був молодим і не обтяженим сім'єю, то пішов би до бандерівців». Цей вислів занотовано в документальній записці Управління Міністерства державної безпеки у Львівській області «Про стан агентурно-оперативної роботи серед інтелігенції» від 26 січня 1949 р., де також зазначено, що серед творчої і наукової інтелігенції міста працювало 13 резидентів, 31 агент, 82 інформатори³⁵.

Політика радянського режиму спонукала тисячі краян у 1939–1941, 1944–1945 рр. нелегально емігрувати на Захід, а багатьох молодих вдатися до

³¹ Кугутяк М. Українська націонал-демократія 1918–1939... 2002. Т. 1. С. 350.

³² ЛННБ ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. Ф. 314 (Крип'якевич І. П.). Од. зб. 232.

³³ Луцький О. Науково-організаційна і педагогічна діяльність І. П. Крип'якевича... С. 783–789.

³⁴ Стасюк О. Іван Петрович Крип'якевич та Організація українських націоналістів. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Вип. 28: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. С. 432–439.

³⁵ Архів Управління Служби безпеки України у Львівській (УСБУ ЛО). Ф. 6-р. Оп. 1. Спр. 159. Арк. 12–24.

збройного спротиву в лавах українського підпілля; більшість була змушена мімікрувати – пристосовуватися до нових обставин життя та праці. Немало ностальгували за добою Австро-Угорщини й навіть міжвоєнної Польщі. Втім, політичні трансформації змінювали, але не зупиняли особистого життя, створення нових сімей, творчість митців, письменників, учених. Зокрема, чимало українських інтелектуалів – політиків (членів Українського національно-демократичного об'єднання, Організації українських націоналістів, Фронту національної єдності й ін.), підприємців, фінансистів, кооператорів, землевласників, науковців – вирішили не ризикувати життям, втратою набутків і репутацією, а тому емігрували – насамперед до Генеральної губернії або ж у Румунію, куди у вересні 1939 р. відступив польський уряд і його військо. 53-річний львівський історик, краєзнавець, бібліофіл та педагог І. Крип'якевич вирішив залишитися зі своїм народом, прагнучи захистити його національний поступ, насамперед освіту, науку й культуру від чванства чиновників доби «перших совітів» (так у народі нерідко називали нову радянсько-партійну владу). Після Другої світової війни йому знову запропонували професорську посаду у Львівському університеті, а також наукову працю у Львівському відділі Інституту історії АН УРСР, куди перейшло кілька його товаришів, членів НТШ³⁶.

Компартійна влада, використовуючи авторитет І. Крип'якевича серед населення, прагнула його залучити до різних пропагандивних акцій; його обирали головою місцевому Львівського державного університету (1940), депутатом Львівської обласної ради (1940, 1959), Ленінської районної ради м. Львова (1955), головою обласної виборчої комісії з виборів до Верховної ради України (1941), членом Все-союзного товариства для поширення політичних і наукових знань (1947). Інколи запрошували до владних трибун, як-от на Першотравневий парад 1957 р. Директор установи мусив регулярно скеровувати підлеглих на навчання до Львівського університету марксизму-ленінізму, захищати колектив науковців від перевірок комісії і постанов Львівського ОК КПУ (Обласний комітет Комуністичної партії України), який традиційно критикував Інститут суспільних наук АН УРСР за недостатнє вивчення радянського періоду історії західних областей України³⁷.

Не секрет, що компартійні органи і спецслужби з Києва та Львова ретельно стежили за ідейно-політичним кліматом в Інституті суспільних наук АН УРСР й підбором його кадрів, нерідко робили запити щодо трактування окремих подій історії та діяльності осіб. Наприклад, на запит УКДБ (Управління Комітету державної безпеки) при Раді Міністрів УРСР по Львівській області (1956) Іван Крип'якевич змушений був давати характеристику (зрозуміло, що лояльну) про громадсько-політичну діяльність міжвоєнної доби члена Української соціал-демократичної партії Семена Вітика, а на лист від Управління КДБ УРСР по Львівській області (1957) – на працю діяча ЗУНР і радянського науковця Михайла Лозинського³⁸. За вченим постійно стежили спецслужби, а 1940 р. на нього було заведено справу для «розробки»³⁹.

³⁶ Луцький О. Науково-організаційна і педагогічна діяльність І. П. Крип'якевича... С. 783–800; Архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Ф. 1. Оп. VI-Д. Спр. Г-1. Арк. 154–155.

³⁷ ЛННБ ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. Ф. 314 (Крип'якевич І. П.). Од. зб. 329.

³⁸ ЛННБ ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. Ф. 314 (Крип'якевич І. П.). Од. зб. 228, 337.

³⁹ Архів УСБУ ЛО. Ф. 6-р. Оп. 1. Спр. 159. Арк. 14–24.

*Львів, Личаків, квітень 1960 року. В кадрі Юліан Дорош та Іван Крип'якевич.
Автор світлини, ймовірно, Андрій Дорош*

Життєвий досвід і християнську мораль юнак перейняв від батька – греко-католицького священника, доктора богослов'я і письменника Петра Франца Крип'якевича, який читав дітям не лише Святе Письмо, а й власні дитячі оповідання, що на літературних конкурсах не лише конкурували, а й перемагали твори знаної польської письменниці Марії Конопніцької⁴⁰. За прикладом батька Іван Петрович читав і писав дитячі казки й оповідання вже своїм синам, а також школярам: «Дещо про козацьке життя» (1912), «Малі козаки» (1912), «Про давні замки» (1912), «Різдвяні забави в давніх часах» (1912), «Оповідання з історії України для нижчих клас середніх шкіл» (1918), «Пригоди Юрка Козака» (1934), «Бурсаки» (1936), «Князь-лицар Святослав» (1943) та ін.⁴¹

Дружина вченого Савина Сидорович, як і чоловік, у міжвоєнний період учителювала – в гімназіях сестер василіанок та «Рідної школи», а в радянську добу певний час працювала у львівських школах № 4 і № 5. Понад 40 літ господарювати в домі їй допомагала Катерина Яремчук, що стала «справжнім» другом сім'ї, а після двох інсультів Івана Крип'якевича певний час його доглядала⁴².

⁴⁰ Димид М. Родина Крип'якевичів. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Вип. 8: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. С. 943–945.

⁴¹ Бібліографія друкованих праць Івана Крип'якевича. *Там само*. С. 32, 41, 54–55, 61.

⁴² Мудра Н. 1940-ві роки в житті родини Крип'якевичів. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Вип. 8: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. С. 578–579.

Іван Петрович не забував і про родинні обов'язки, підтримував зацікавлення синів. Завжди був моральною опорою для старшого сина Петра-Богдана (1923 р. н.), якого невиліковна хвороба ранньої молодості прикувала до ліжка, але це не завадило йому 1951 р. екстерном із відзнакою закінчити Львівський державний університет ім. І. Франка, стати відомим хіміком-кристалографом. Молодший син Роман (1925 р. н.) збирав марки, любив подорожувати, але був плаксивим, тому батько порадив йому завести зошит «Мої плачі», у якому зробити графи – причини плачу, дати, як довго плакав. Роман стурбовано провадив зошит, але занотував тільки кілька сторінок, зрозумівши батькові уроки. Вчений допомагав синові збирати марки, трамвайні квитки. Роман успішно закінчив Львівський політехнічний інститут, працював металознавцем у Фізико-механічному інституті АН УРСР, певний час був дисидентом, а за незалежної України працював першим віцеконсулом Австрії в нашій країні, викладав етикет і риторику в Духовній семінарії та Львівській богословській академії Української Греко-Католицької Церкви⁴³. І. Крип'якевич радо прийняв у родину дружину сина Романа, талановиту мисткиню Леся Крип'якевич (із роду Цегельська), схвалював її творчі роботи, насамперед гобелени з національною й історичною тематикою⁴⁴.

Іван Крип'якевич намагався запізнати не лише історію, культуру, а й природу рідного краю. У молодечі роки він разом із дружиною і двома синами відпочивав у с. Кудерявцях на Львівщині, де його батько деякий час був парохом. На батьківському обійсті молодий педагог любив працювати в саду (4 морги) й городі, робив квіткові клумби перед хатою, викладав стежки. Родину Крип'якевичів неодноразово відвідували львівські друзі, місцеві сусіди. Неодноразово з товаришами здійснював «прогульки в гори», зокрема до Ворохти, звідки пішки добиралися до Жаб'я; дорогою збирали малину, ночували в лісничівці, помешканнях місцевих парохів⁴⁵. Разом із синами та гостями дому історик любив прогулюватися пагорбами Високого замку і Шевченківського гаю, давніми вуличками Львова. Нерідко влаштовував прогулянки, т. зв. радіальні «випади», до околиць Львова з обов'язковим поверненням до центру «іншим радіусом»⁴⁶. У молодості історик неодноразово організовував прогулянки на околиці Рогатина, до Чортової гори, на г. Гарай та околиці Жовкви. Під час походів нерідко ночував із друзями на стогах сіна⁴⁷.

⁴³ Крип'якевич-Цегельська Л. Чоловіки роду Крип'якевичів. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Львів, 2016. Вип. 28: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. С. 332–336.

⁴⁴ Див.: Яців Р. Мала хронологія мистецьких подій і пам'ятних дат ХХ століття: Україна – Світ. Львів: Апріорі, 2021. С. 365, 404, 445; Ідеї, смисли, інтерпретації образотворчого мистецтва: українська теоретична думка ХХ століття. Антологія / упоряд. Р. М. Яців. Львів, 2019. С. 442, 444–450, 455.

⁴⁵ Крип'якевич І. Спогади. С. 103–104; Крип'якевич-Лукомська Л. Іван Крип'якевич – мій стрийко (дядько) в родинних і в моїх споминах. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Вип. 28: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. С. 346–350.

⁴⁶ Крип'якевич Р. Крип'якевичівські пам'ятні місця на карті Львова. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Вип. 28: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. С. 540–544.

⁴⁷ Крип'якевич Р. Богдан Хмельницький, Іван Крип'якевич і Жовква. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Вип. 28: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. С. 545–548; Крип'якевич І. Спогади. С. 103.

Вчений товаришував із Юліаном Дорошом, який певний час працював завідувачем фотолaboratorії відділу археології Інституту суспільних наук АН УРСР і на його прохання виконав сотні світлин до різних видань, зокрема «Історичних проходів по Львові», залучив знаного митця до творення фототеки флори Кайзервальду; поруч із ними переважно був син митця Андрій⁴⁸. Нерідко до прогулянок приєднувався його сусід, викладач фізичної культури медінституту, талановитий фотограф Степан Гайдучок. Про велике зацікавлення І. Крип'якевича цим видом мистецтва свідчить його фахова передмова до каталогу виставки «Львів у світліні» (1932), на якій експонували свої роботи Юліан Дорош, Степан Щурат та інші його приятелі⁴⁹.

За можливістю учений відвідував театри, зокрема у Львові та Москві, бував на концертах камерної музики. Під час молодечої подорожі до Кракова зарисовував архітектурні принади міста, ходив до театру і на концерти хорового співу, відвідував Шевченківські вечорниці у Варшаві. Зацікавлено оглядав церкви княжого Холма⁵⁰.

Будучи пристрасним бібліофілом, І. Крип'якевич сформував добру бібліотеку, у якій було зібрано не лише наукову, а й художню літературу, карти, періодику, туристичні путівники, поштівки зі світлинами міст і сіл Галичини, екслібриси; листувався з бібліофілами України, Росії, Польщі й інших країн⁵¹.

Вчений любив рідну мову, шанував мови сусідніх народів, дописував до варшавського часопису «Рідна мова» (1933), який редагував Іван Огієнко. У дитинстві в родині (вихідців із Холмщини і Надсяння) та початковій школі здебільша спілкувався польською мовою. До української мови, до українського побуту хлопця привчили селяни Великих Гнилиць на Тернопільщині, де батько певний час служив парохом. Повноцінним українцем юнак відчув себе 1901 р. в IV гімназії Львова, коли саме повіяло «свіжим духом» від виступів українських студентів університету. Відтоді з товаришами говорив винятково українською. Знання рідної мови посилювало читання українознавчої літератури, участь у Шевченківських святах та українському гуртку⁵². Втім, у його мові в зрілому віці ще залишилися окремі полонізми, наприклад, «набакер» (український відповідник – «набакир»)⁵³.

⁴⁸ Мацкевий Л., Романова Д., Микитів Б. Юліан Дорош – фотомитець, красзнавець, людина. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Вип. 28: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. С. 660–663.

⁴⁹ Яців Р. Мала хронологія мистецьких подій і пам'ятних дат ХХ століття: Україна – Світ. С. 176.

⁵⁰ Крип'якевич І. Спогади. С. 99–102.

⁵¹ Литвин Т. Іван Крип'якевич як колекціонер і дослідник книжкових знаків. *Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника: зб. наук. праць*. Львів, 2019. Вип. 11 (27). С. 232–270.

⁵² Крип'якевич І. Спогади. С. 79–80, 86, 143; Заболотна І. Нове до формування світогляду І. П. Крип'якевича (за матеріалами його гімназійного щоденника та спогадів). *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Вип. 28: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. С. 368–369.

⁵³ Співак О. Спогади ровесниці Інституту. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Вип. 28: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. С. 363.

У радянську добу в родині вченого продовжували святкувати Різдво і Великдень, таємно освячували паски. Іван Крип'якевич підтримував підпільний шлюб сина Романа й Лесі Цегельської, який дали 26 лютого 1967 р. отці катакомбної Греко-Католицької Церкви Артемій Цегельський і Пахомій Борис⁵⁴. Охрещено й онучку Іванку, що згодом стала іконописцею.

Іван Крип'якевич допомагав влаштовувати побут колегам, а інколи й родичам. Зокрема, домігся виділення житла молодому талановитому історику Омелянові Прицаку в кімнаті-келії Онуфріївського монастиря василіанського чину, де 1940 р. розмістився Львівський відділ Інституту історії АН УРСР. Монахи загалом радо погодилися прийняти в монастирі академічну структуру, яку очолив добре відомий їм історик. Тим більше, що керівником бібліотеки інституту призначено вченого-історика о. Романа Луканя⁵⁵. Будучи директором Інституту суспільних наук АН УРСР, Крип'якевич домігся виділення квартири колезі-історикові Миколі Кравцю.

Родину вченого постійно відвідувала племінниця Леся Крип'якевич-Лукомська, яка в 1945–1950 рр. навчалася у Львівському політехнічному інституті й радо користувалася великою бібліотекою вченого, регулярно «приходила на сніданки, обіди, вечері». Вона вважала стрийка не лише мудрою, а й врівноваженою, доброю і лагідною людиною⁵⁶.

Академік любив працювати не у службовому кабінеті Інституту суспільних наук АН УРСР на вул. Радянській, 24, куди приїжджав після обіду, а в родинному помешканні на вул. Острозькій, 7, де мав кабінет із робочим столом-«бюром» (із заваленими паперами та скриньками картотек), двома горіховими шафами, успадкованими від батька-богослова, канапою для відпочинку. Влітку вікно, що виходило в садок, переважно було відчиненим. Коли започатковано підготовку багатотомної «Історії міст і сіл Української РСР», він передав до відділу історії України свою велику картотеку з історії міст і сіл⁵⁷. За ініціативи Лесі Крип'якевич фрагмент його робочого місця з книгозбірнею відтворено в меморіальному кабінеті, який влаштовано 2021 р. у відділі рукописів Львівської національної наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України.

Іван Крип'якевич, за свідченнями сучасників, був «людиною непересічною, розумною, інтелігентною, доброзичливою», а загалом «вихованою людиною. Ніколи не заходив до приміщення в капелюсі. Знімав його перед дверима приймальні. Своїм прикладом вчив молодь», яка не завжди дотримувалась етикету. Як згадувала секретарка директора Олена Співак, Іван Петрович був «досить демократичним у ставленні до працівників, які займали нижчі посади». Наприклад, коли друкарка

⁵⁴ Гайова О., Перун М. На скелі віри: Митрополит Андрей Шептицький. Львів: Апріорі, 2019. С. 468.

⁵⁵ Прицак О. Спогад про вчителя. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Вип. 8: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. С. 564.

⁵⁶ Крип'якевич-Лукомська Л. Іван Крип'якевич – мій стрийко (дядько) в родинних і в моїх споминах. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Вип. 28: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. С. 346–350.

⁵⁷ Дашкевич Я. У науковій лабораторії історика. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Вип. 28: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. С. 639–640.

Марія Смик виходила заміж і запросила його на весілля, він прийшов і подарував молодим картину, що стало для родини «великим святом»⁵⁸.

Іван Петрович любив український фольклор, спів колег, зокрема секретарки Олени Співак, яка два десятиліття була учасником народної хорової капели Будинку культури зв'язку під керівництвом Євгена Вахняка, вела концертні програми українською та російською мовами. При цьому зберігав її зарплату і під час гастрольних поїздок. Підтримував зацікавлення молодшого сина Романа, який грав у самодіяльному симфонічному оркестрі Львівського політехнічного інституту й неодноразово виїжджав на гастролі в різні міста СРСР. Директор залюбки брав участь в інститутських вечорах відпочинку, т. зв. капусняках, що їх організовували молоді колеги: Лариса Крушельницька, Марія Вальо, Леонтина Мельничук-Лучко, Юрій Сливка, Богдан Яремчишин, Іван Цапенко, який писав гумористичні інтермедії. Наприклад, один із «капусняків» імітував наукову конференцію на тему «Курочка знесла яєчко», де виступили історики, археологи, мовознавці, літературознавці й економісти інституту з «науковим» обґрунтуванням теми. У гумористичному дусі відбувся захист «дисертації» на тему «Прізвища співробітників інституту та їх внесок у науку», на якому згадано колег Сливку, Цапенка, Котів (Рибку), Барана, Салевича, М'ясникову. Такі культурно-відпочинкові заходи нерідко відвідували молоді письменники Дмитро Павличко, Ростислав Братунь, Юрій Мельничук, театральні артисти⁵⁹.

Як згадують сучасники, вчений не терпів повсякденної суєти, чвар, інтриг. Його аспірант, а згодом завідувач відділу новітньої історії Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, доктор історичних наук, професор Юрій Сливка зауважив, що керівник установи був зорієнтований на формування в інституті відчуття дружної творчої сім'ї, атмосфери доброзичливості, шанобливого ставлення до співробітників незалежно від звань і посад, реалізуючи працю колективу «не примусовими, диктаторськими методами, а логікою вчинків». За будь-яких умов та обставин у принципових питаннях учений завжди мав свою позицію і послідовно її відстоював, був вірним професійному покликанню й намагався використати найменшу можливість зробити щось корисне для науки та народу⁶⁰.

REFERENCES

Andrusiak, M. (2001). Ivan Krypiakevych. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 8, 573–577 [in Ukrainian].

Bibliohrafiia drukovanykh prats Ivana Krypiakevycha. (2001). *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 8, 748–764 [in Ukrainian].

Bortniak, N. (2001). Z lystuvannia Ivana Krypiakevycha ta S. Tomashivskoho (cherven 1922 – cherven 1930 rr.). *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 8, 408 [in Ukrainian].

⁵⁸ Співак О. Спогади ровесниці Інституту. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Вип. 28: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. С. 361–365.

⁵⁹ Там само. С. 364.

⁶⁰ Луцький О. Іван Крип'якевич та Інститут суспільних наук АН УРСР: директорський період діяльності. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Вип. 28: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. С. 599; Сливка Ю. Академік Іван Петрович Крип'якевич. Спогади. Львів, 2000. С. 16–17.

Butych, I. (2001). Deshcho pro spivrobitnytstvo I. P. Krypiakevycha z arkhivnymy ustanovamy Ukrainy. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 8, 636–640 [in Ukrainian].

Dashkevych, Ya. (2001). Ivan Krypiakevych – istoryk konservatyvno-derzhavnytskoi shkoly. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 8, 715–729 [in Ukrainian].

Dashkevych, Ya. (2001). Petro Bohdan Krypiakevych. Kanva spohadiv. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 8, 695–698 [in Ukrainian].

Dashkevych, Ya. (2016). U naukovi laboratorii istoryka. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 28, 639–640 [in Ukrainian].

Dombrovskiy, O. (2001). Tradytsii shkoly M. Hrushevskoho u Lvivskomu NTSH v 30-kh rokakh. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 8, 557–561 [in Ukrainian].

Dymyd, M. (2001). Rodyna Krypiakevychiv. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 8, 943–945 [in Ukrainian].

Hladyshevskiy, Ye. (2001). Petro Bohdan Ivanovych Krypiakevych – vydatnyi ukraïnskyi krystalokhimik. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 8, 691–694 [in Ukrainian].

Isaievych, Ya. (2016). Ivan Krypiakevych (25.VI.1886). *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 28, 517–519 [in Ukrainian].

Isaievych, Ya. (2016). Vydatnyi istoryk Lvova. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 28, 513–516 [in Ukrainian].

Kondrach, Ya. (2007). *Viiskovo-istorychni doslidzhennia Ivana Krypiakevycha (1886–1967)*. [Military-historical studies of Ivan Krypyakevich (1886–1967)]. (Extended abstracts of Candidate's thesis). Lviv [in Ukrainian].

Korduba, M. (2021). Shchodennyk 1918–1925. Lviv [in Ukrainian].

Kots-Hryhorchuk, L. (2001). Buly z namy. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 8, 633–635 [in Ukrainian].

Kovalchuk, H. (2016). «Tymchasovy reiestr» I. P. Krypiakevycha «Kyivski druky XVII–XVIII st.». *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 28, 184–201 [in Ukrainian].

Kovalchuk, H. I. (2001). P. Krypiakevych – zaviduvach viddilu starodrukiv BAN URSR. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 8, 801–802 [in Ukrainian].

Kovalskiy, M. (2016). Lektsiinyi kurs Ivana Krypiakevycha z ukrainskoi istoriohrafii. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 28, 842–862 [in Ukrainian].

Krypiakevych, I. (2001). Spohady. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 8, 93–96 [in Ukrainian].

Krypiakevych, R. (2016). Bohdan Khmelnytskyi, Ivan Krypiakevych i Zhovkva. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 28, 545–548 [in Ukrainian].

Krypiakevych, R. (2016). Krypiakevychivski pamiatni mistisia na karti Lvova. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 28, 540–544 [in Ukrainian].

Krypiakevych-Lukomska, L. (2016). Ivan Krypiakevych – mii stryiko (diadko) v rodynnykh i v moikh spomynakh. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 28, 346–350 [in Ukrainian].

Krypiakevych-Tsehelska, L. (2016). Choloviky rodu Krypiakevychiv. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 28, 332–336 [in Ukrainian].

Krysa, B. (2001). Istorii ukrainskoi literatury v Istorii Ukrainy Ivana Krypiakevycha. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 8, 886–889 [in Ukrainian].

Kuhutiak, M. (2002). *Ukrainska natsional-demokratiia 1918–1939* (Vol. 1). Kyiv; Ivano-Frankivsk [in Ukrainian].

Kuhutiak, M. (2004). *Ukrainska natsional-demokratiia 1918–1939* (Vol. 2). Kyiv; Ivano-Frankivsk. [in Ukrainian].

Kupchynskiy, O. (2001). Ivan Krypiakevych – doslidnyk spetsialnykh (dopomizhnykh) istorychnykh dystsyplin. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 8, 945–947 [in Ukrainian].

Kyrchiv, R. (2001). Mahiia imeni vchenoho. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 8, 618–623 [in Ukrainian].

Lutskiy, O. (2001). Naukovo-orhanizatsiina i pedahohichna diialnist I. P. Krypiakevycha u veresni 1939 – chervni 1941 rr. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 8, 783–800 [in Ukrainian].

Lutskiy, O. (2016). Ivan Krypiakevych ta Instytut suspilnykh nauk AN URSSR: dyrektorskyi period diialnosti. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 28, 596–617 [in Ukrainian].

Lytvyn, T. (2001). Knyhozhnavchi zatsikavlennia Ivana Krypiakevycha. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 8, 920–924 [in Ukrainian].

Lytvyn, T. (2019). Ivan Krypiakevych yak kolektsioner i doslidnyk knyzhkovykh znakov. *Zapysky Lvivskoi natsionalnoi naukovoï biblioteky Ukrainy imeni V. Stefanyka: zb. nauk. prats*, 11/27, 232–270 [in Ukrainian].

Matsiuk, O. (2001). Ivan Krypiakevych – znaveť i tsynitel arkhiviv. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 8, 948 [in Ukrainian].

Matskevych, L., Romanova, D., & Mykytiv, B. (2016). Yulian Dorosh – fotomyets, kraiezhnavets, liudyna. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 28, 660–663 [in Ukrainian].

Moroz, I. (2016). Arkheohrafichna diialnist I. P. Krypiakevycha. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 28, 399–431 [in Ukrainian].

Mudra, N. (2001). 1940-vi roky v zhytti rodyny Krypiakevychiv. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 8, 578–579 [in Ukrainian].

Paslavskiy, I. (2001). Ivan Krypiakevych pro osnovy ukrainskoho svitohliadu. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 8, 834–837 [in Ukrainian].

Pater, I. (2001). Diialnist Ivana Krypiakevycha v Soiuzi Vyzvolennia Ukrainy. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 8, 267–305 [in Ukrainian].

Pisuliński, J., & Skalski, W. (Eds.). (2020). *Sojusz Pilsudski – Petlura. Dokumenty i materiały*. Warsaw; Kyiv [in Polish].

Poliuha, L. (2001). Ivan Krypiakevych – liudyna i vchenyi – yak symvol dlia molodi. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 8, 628–629 [in Ukrainian].

Pritsak, O. (2001). Spohad pro vchytelia. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 8, 564 [in Ukrainian].

Pryshliak, V. (2001). «Volynskiy povstanets». Malovidoma stattia Ivana Krypiakevycha pro Danyla Bratkovskoho. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 8, 838–841 [in Ukrainian].

Romaniv, O. (2001). Ivan Krypiakevych i Naukove tovarystvo im. Shevchenka. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 8, 931–933 [in Ukrainian].

Romaniv, O. (2001). Roman Krypiakevych. Slovo pro druha. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 8, 702–703 [in Ukrainian].

Rublov, O. (2001). Ivan Petrovych. Do istorii spivpratsi Ivana Krypiakevycha z ustanovamy VUAN. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 8, 748–764 [in Ukrainian].

Rublov, O. (2001). Z lystuvannia Ivana Krypiakevycha z kyivskymy kolehamy (1958–1959 rr.). *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 8, 473–499 [in Ukrainian].

Sereda, O. (2001). Do henezy Istorychnykh prokhodiv po Lvovu I. Krypiakevycha. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 8, 730–732 [in Ukrainian].

Skochylias, I. (2001). Hreko-Katolytska Tserkva v doslidzhennia Ivana Krypiakevycha (Na prykladi materialiv heneralnykh vizytatsii Lvivskoi yeparkhii XVIII st.). *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 8, 829–833 [in Ukrainian].

Slyvka, Yu. (2000). *Akademik Ivan Petrovych Krypiakevych. Spohady*. Lviv [in Ukrainian].

Spivak, O. (2016). Spohady rovesnytsi Instytutu. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 28, 363 [in Ukrainian].

Stasiuk, O. (2016). Ivan Petrovych Krypiakevych ta Orhanizatsiia ukrainskykh natsionalistiv. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 28, 432–439 [in Ukrainian].

Steblii, F. (2016). Kurs lektsii Ivana Krypiakevycha z ukrainskoi istoriohrafii u Lvivskomu taiemnomu universyteti (1920–1923 rr.). *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 28, 510–512 [in Ukrainian].

Steblii, F. (2016). Zbirnyk *Zakhidna Ukraina – nezdiisnennyi proiekt* M. Hrushevskoho i I. Krypiakevycha. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 28, 765–778 [in Ukrainian].

Voitovych, L. (2001). «Cherviany» u pratsiakh I. Krypiakevycha (Do pytannia pro pochatok derzhavnosti). *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 8, 818–822 [in Ukrainian].

Vynar, L. (2001). Ivan Krypiakevych yak bibliohraf. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 8, 890–895 [in Ukrainian].

Yakymovych, B. (2016). Do istorii vydan Ivana Krypiakevycha na pochatku 90-kh rokov KhKh st. (Spohad-esei uporiadnyka). *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 28, 670–681 [in Ukrainian].

Yatsiv, R. (2021). *Mala khronolohiia mystetskykh podii i pamiatnykh dat XX stolittia: Ukraina – Svit*. Lviv [in Ukrainian].

Yatsiv, R. (Ed.). (2019). *Idei, smysly, interpretatsii obrazotvorchoho mystetstva: ukrainska teoretychna dumka XX stolittia*. Antolohiia. Lviv [in Ukrainian].

Yedlinska, U. (2001). Profesor Ivan Krypiakevych – mii nezabutnii natkhnennyk i poradnyk. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 8, 630–632 [in Ukrainian].

Zabolotna, I. (2016). Istoriografia vyvchennia zhyttia ta naukovoї spadshchyny I. P. Krypiakevycha (stanom na 2009 r.). *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 28, 454–467 [in Ukrainian].

Zabolotna, I. (2016). Nove do formuvannia svitohliadu I. P. Krypiakevycha (za materialamy yoho himnaziinoho shchodennyka ta spohadiv). *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 28, 368–369 [in Ukrainian].

Zakhidno-Ukrainska Narodna Respublika. Dokumenty i materialy. (2005). (Vol. 3, B. 1). Ivano-Frankivsk [in Ukrainian].

Mykola LYTVYN

Doctor of Sciences in History, Professor

Head of the Department «Center for Ukrainian-Polish Relations Research»

I. Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies of NAS of Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1010-2329>

e-mail: lytvynmr@gmail.com

Tamara LYTVYN

PhD (History)

Researcher at the Department of Manuscripts

V. Stefanyk Lviv National Scientific Library of Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3900-3175>

e-mail: lytvyn.tamara@gmail.com

IVAN KRYPIAKEVYCH IN SCIENCE, POLITICS, DAILY LIFE

Analyzed scientific and public activities, everyday life, and lifestyle of the famous historian, Academician of the USSR Academy of Sciences Ivan Krypiakevych, who in Soviet times headed an important socio-humanitarian institution – the Institute of Social Sciences of the USSR Academy of Sciences whose researchers studied history and culture, ethnolinguistic processes in the western region. Summarized the main achievements of the scientist on the history of the princely and Cossack era, and the military history of Ukraine. The study shows the family environment of the scientist – the work and interests of his wife and children,

local history trips of the scientist to the Carpathians, around Lviv, Zhovkva, and Rohatyn. The scientist was interested in classical music and folklore, the natural environment of Lviv parks. His collaboration with photographers, bookplate collectors, and public figures in the field of research and preservation of historical, cultural and natural monuments of his native land is shown. Was revealed the friendly atmosphere created by the director of the Institute of Social Sciences of the Academy of Sciences of the Ukrainian SSR in the team, where satirical evenings and creative meetings with Lviv writers were organized.

The head of the institution was focused on forming in the Institute a sense of friendly creative family, an atmosphere of friendliness, respect for the employee regardless of rank and position, and implementing the work of the team not by coercive methods, but by the logic of actions. The Lviv historian always had his position on fundamental issues and consistently defended it, was faithful to his professional vocation, and tried to do good for science, the people, and his family.

The authors of the article summarized the scientific studies and memoirs of Ivan Krypiakevych's contemporaries – historians Oleksandr Dombrovskiy, Mykola Andrusiak, Omelian Prytsak, Yaroslav Dashkevych, Yaroslav Isaievych, Feodosii Steblii, Oleh Kupchynskiy, Ivan Butych, Mykola Kovalskiy, Orest Matsiuk, philologists – Roman Kirchiv, Mariia Valio, Lev Poliuga, Uliana Yedlinska, Lidia Kots-Hryhorchuk, Dmytro Hrynchyshyn, Bohdana Krysa, etc.

Keywords: Ivan Krypiakevych, science, history, culture, family, politics, life.